

Meçhul Bir Subayın
Seydibeşir Esaret Kampı ve
İstiklal Harbi Günlüğü

YAYIN NO: 976

Meçhul Bir Subayın

Seydibeşir Esaret Kampı ve İstiklal Harbi Günlüğü
Hazırlayan: Mustafa Fırat Gül

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım: Mart 2020

ISBN: 978 - 605 - 7931 - 76 - 4

Kapak: *Kenan Özcan*

Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*

Baskı-Cilt: *Çevik Matbaacılık*

Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18-19 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 501 30 19

Kapak Baskı: *Saner Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul

Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74

bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

Meçhul Bir Subayın
Seydibeşir Esaret Kampı ve
İstiklal Harbi Günlüğü

Yayına Hazırlayan
MUSTAFA FIRAT GÜL

Mustafa Fırat Gül

1979 Aksaray'ın Gülağaç İlçesi'nde doğmuştur. Üniversiteye kadarki tahsilini doğduğu yerde tamamlamıştır. Selçuk Üniversitesi Tarih Bölümü'nden 2007'de mezun olmuştur. Öğrencilik yıllarında Sarıkamış Savaşı'na özel ilgi duydu. Yüksek lisansını "Aksaray Azm-i Milli Türk Anonim Şirketi" teziyle tamamladı. Grafik-tasarımla da ilgilenen Gül, 2010 yılında "Aksaray'ın Tarih Çizgisi" isimli sergiye imza attı. 2012 yılında üç sayısı yayımlanan "Kırk Bir Kere Aksaray" isimli derginin genel yayın yönetmenliğini üstlendi. Ulusal ve uluslararası dergilerde makaleleri yayımlanan yazar evli ve Şâme, Betül ve Beyzâ'nın babasıdır.

Yerel bir gazetede Geç Osmanlı/Erken Cumhuriyet dönemleri ve Aksaray şehrinin tarihi hakkında araştırmaları yayınlanan yazar Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora öğrenciliğine devam etmektedir.

Ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde makaleleri bulunan yazarın yayınladığı kitapları şunlardır:

- 2009, *Necip Fazıl ve Tiyatro*, Kömen Yay.
- 2011, *Eski(me)yen Aksaray Fotoğrafları*, ATSO Yay.
- 2011, *Çiftçim Diyor ki*, Yeni Aksaray Gzt. Yay.
- 2011, *Aksaray Şehit ve Gazileri*, Aksaray Belediyesi Yay.
- 2012, *Feryat ve Çağrı*, İz Yayıncılık
- 2013, *Bir Zamanlar Aksaray'da Ticaret*, Aksaray Üniversitesi Yay.
- 2013, *Eski(meyen) Aksaray Fotoğrafları 2*, Aksaray Üniversitesi Yay.
- 2014, *Aksaray Azm-i Milli T.A.Ş.*, Aksaray Belediyesi Yay.
- 2014, *Manzum Osmanlı Tarihi*, Bursa B.Ş.Beld. Yay.
- 2014, *Aksaray Dağarcığı* (Z. Erdal ile), Yeni Aksaray Gzt. Yay.
- 2014, *Aksaray'ın Tek Şer'iyye Sicili* (O. Özdil ve E.Y. Azap ile), TBB ile Aksaray Barosu Ortak Yayını
- 2016, *Eski(meyen) Aksaray Fotoğrafları 3*, Aksaray Üniversitesi Yay.
- 2016, *Aksaray'da Medfun Ecdâd'a Meftun Ahfâd* (A. Kuşsan ile), Aksaray Beld. Yay.
- 2016, *Aksaray'da Muhasebecilik*, AKSMMMO Yay.
- 2017, *Aksaray Ulu Câmi* (Z. Erdal ve O. Özdil ile), Aksaray Beld. Yay.
- 2017, *Kocaeli Noter Defteri -1-* (Geç Osmanlı Dönemi), TBB Yay.
- 2017, *Kocaeli Noter Defteri -2-* (Erken Cumhuriyet Dönemi), TBB Yay.
- 2019, *Balıkesir Vilayeti Coğrafyası*, (Alper Uzun ile), Pegem Yay.

İçindekiler

Önsöz	3
Günlük Hakkında	6
Seydibeşir Esir Kampında Neler Oldu?	9
Cihan Harbinde Esirlerimiz	10
Mısır'daki Esir Kampları	11
Seydibeşir Kampı	12
Kör Olanlar ya da Kör Edilenler	16
Şehitlik Ne Durumdadır?	21
METİN (ÇEVİRİYAZI)	22
Kaynakça	56
Ekler	58
ORJİNAL METİN	60

Önsöz

2. Meşrutiyet'in hemen öncesi ve sonrası hakkında hâlen karanlıkta kalan kısımların aydınlanması için “alaylılar ve mektepliler” araştırmalarını yayınlıyorlar. Fakat bazı hadiseler loş ışıkta kaldığından net görülemiyor. İdeolojik gözlüklerin camlarındaki kirden kaynaklı flu görüntüleri bir kenara koyuyoruz elbette ama bir de yeterli bilgi, belge olmayışından kaynaklanan olaylar vardır. Son senelerde ara sıra gündem olan Seydibeşir Esir Kampı'ndaki kasten kör edilen askerler meselesi de bu olaylardan biridir.

2007 yılında Çanakkale Savaşı'yla alakalı verdiğim konferansta “15 bin askerimiz Seydibeşir Esir Kampı'nda kasten kör edildi ama biz bu kadar acı verici bir olayı bile bilmiyoruz” demiştim. Bu ifadeleri kullanırken, yani Çanakkale Savaşı'nın kahramanlarından, Türk Milletinin fedakârlığından bahsederken -hâliyle insan duyulanıyor- ne zaman ve hangi kitaptan öğrendiğimi hatırlamadığım bu hadiseyi de ilave etmiştim. Ama meselenin böyle olmadığını sonraları fark ettim. Kasten kör edilen esirleri (askerlerimizi) an(la)mak elbette vazifemizdir. Vazifemiz olan başka bir konu da tarihi (hakikati) araştırmaktır. Ben de araştırmaya gayret ediyorum. Fazla olmadı aslında. Yaklaşık beş yıldır Seydibeşir Esir Kampı hakkında araştırma yapıyorum. Araştırmacılara açık olan arşivlerin yanında bir de yakın zamanlarda peyderpey açılan arşivler var. Bazıları da güncelleme/zenginleştirme sonrasında yeni belge/fotoğraf/gravür vs. ekliyor kataloglarına. Ben de bu arşivleri elimden geldiğince takip etmeye çalışıyorum.

Gün geçtikçe zenginleşen, inkişaf eden kütüphanelerin/arşivlerin başında İstanbul B.Ş. Belediyesi'ne bağlı Atatürk Kitaplığı gelmektedir. Hemen burada bir hakkı teslim edeyim. Araştırmacılara gösterdiği samimiyet, işlerin kolaylaşmasındaki gayreti dolayısıyla İBB Kütüphaneler ve Müzeler eski Müdürü Sayın Ramazan Minder'e ayrıca teşekkür ederim.

Birazdan okuyacağınız günlük de mezkûr kütüphanede/arşivdeydi ve en iyi çözünürlükte bir kopyası üzerinden çalışmamı tamamladım. "Günlük hakkında" başlığı altında yayınlarken nelere dikkat ettiğimi anlattığımdan burada ayrıca tekrara düşmek istemiyorum.

Fakat birkaç şeyi de ifade edeyim. Fark edileceği üzere günlükteki bazı kısımlar, özellikle bazı sayfaların alt kısımlarını okumak oldukça zor. Okunması zor olan kelimeler, bazen de cümleler beni epeyce uğraştırdı. Bu zorlukları aşabilmek, okunuşlarından emin olabilmek hayli vakit aldı. Bu süreçte eski harfli metinlere aşına olan arkadaşlardan yardım istedim. Sağ olsunlar vakit ayırdılar. En başta Ekrem Taşdemir'e, Mahmut Sami Büyükyılmaz'a, Adem Yüksel'e, Zafer Şık'a, Osmanlıca Tarih/Edebiyat Grubu üyelerine; bir de bu emeğin sizlerle buluşmasında yardımcı olan Mehmet Bektaş ağabeyime ve Bilge Kültür Sanat Yayınevi çalışanlarıyla birlikte Adnan Mecid Yüksel'e müteşekkirim.

Mustafa Fırat GÜL

Kasım, 2019 / Aksaray

Günlük Hakkında

Yayına hazırladığımız günlüğün sahibi hakkında maalesef kâfi bir malumatımız olamadı. Günlük, imzasından ismini Mustafa olarak okuduğumuz meçhul bir asker tarafından Ragıp Bey'e hediye edilmiştir. Günlük yazarı Mustafa Bey'in ve Ragıp Bey'in kim olduğunu tespit edemedik.

Mustafa Bey'in yazdığı günlük 1920-21 yıllarında yazılmış 13x9 cm ebadında 34 yapraktan (67 sayfa) müteşekkil küçük bir deftere kaydedilmiştir.

İBB Atatürk Kitaplığı'nın web sitesini yıllardır ara sıra ziyaret ederim. Yine burada bulunan pek çok belge ve fotoğraftan diğer eserlerimde faydalandım. Kütüphane çalışanları sağ olsunlar oldukça samimiler. Fakat birazdan okuyacağınız günlüğü Murat Bardakçı'nın köşe yazısından sonra fark ettim. Hâlbuki bu yazıdan kısa bir süre önce Seydibeşir Esir Kampı'yla alakalı birçok fotoğraf indirmiştim.

15.02.2019 tarihinde haberturk.com'daki köşesinde "Sultan Abdülhamid'in darbecilere yazdığı ama sonradan kaybolan mektubunu Ramazan Bey'in kütüphanesinde görebilirsiniz" başlıklı yazısında kütüphane müdürü Ramazan Minder'in 2017'de Atatürk Kitaplığı'na çok zengin bir belge arşivi satın alma yoluyla kütüphaneye kazandırdığını yazdıktan sonra binlerce belgeden müteşekkil bu arşivin muhtevasını şöyle anlatır: "19. yüzyılın ortalarından 1920'lerin sonuna kadar olan dönemde Türkiye'nin tarihi bakımından büyük önem taşıyan ama çoğunun mevcudiyetinden haberdar bile olmadığımız binlerce evrak vardı; bu zengin koleksiyonun tasnifi iki

sene devam etti ve geçtiğimiz günlerde tamamı araştırmacıların istifadesine açıldı¹.”

Yazının sonlarına doğru maddeler hâlinde arşivdeki belgeleri, defterleri kısaca tanıtan Bardakçı günlük için şu tanımlamayı yapmıştır: “Mısır’daki Seydibeşir Esir Kampı’na kapatılan Râgıp Bey’in günlüğü”. Fakat burada bir hata vardır. Zira günlüğü yazan Ragıp Bey değildir. İthaf edilen kişidir.

*

Günlüğün okunması hiç kolay olmadı. Çoğu yer okunamayacak kadar silikti. Yazılar okunaklı da değildi. Günlüğün yazıldığı defterin oldukça küçük olması da yazıların okunaksız olmasında önemli bir etkidir diye düşünüyoruz.

Sayfaların geneli 14 satırdır. Bazı sayfalar yarımır. Yine bazı sayfalarda metinle alaka kuramadığımız rakamlar ve kelimeler vardır. Sonlarda bazı adresler vardır. Muhtemeldir ki arkadaşlarının ikamet bilgileridir. Bu adreslerin esir kampındaki arkadaşlarına ya da başkalarına ait olma ihtimali vardır. Bu konuda emin değiliz.

*

Günlük sayfalarında farklı kalemler kullanılmış. Yine bazı sayfalarda kalemin ucu körelmiş ve bu şekilde yazıldığı için de okunmasını zorlaştırmıştır.

Yazar, vurgulamak istediği kelimeleri ya da harfleri parantez içine almış. O günün imlasında anlaşılan bu yazımı biz tırnak içinde verdik. Özellikle kamp numaralarını, isimlerini belirtirken yazar örneğin (A) olarak yazmışken biz bunu “A” olarak yazdık.

1 <https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/2374054-sultan-abdulhamidin-darbecilere-yazdigi-ama-sonradan-kaybolan-mektubunu-ramazan-beyin-kutuphanesinde-gorebilirsiniz>.

Günlükteki bazı bilgiler oldukça önemlidir. Esaretin bitişi nasıl olmuştur? Dönüşteki güzergâh nasıldır? Ülkeye dönen esir sayısı ne kadardı? gibi suallere verilecek cevaplarda yardımcı bilgiler günlükte bulunmaktadır. Örneğin 9. sayfanın başındaki notlar şöyledir:

“Gece sabaha karşı Rodos Adası’nı geçmiş. Bugün de Sissam, Karpat ve daha sair birçok küçük adacıkları garp taraflarından geçtik. Vapurumuzun ismi Osetrova (?) 15,5 mil fakat biz yedi mil ile 11-12 mil arasında hareket ediyoruz. Fazla yük vermemesine sebep de vapurda fazla hasta efradımız bulunmasındanmış. Vapurda dört yüz elli kadar zabıt sekiz yüz kadar da Seydibeşir’den gelen efrad var.”

Günlükte bazen de duygusallığın sonuna kadar hissedildiği cümleler de vardır. Askerimiz, şimdilik meçhul olan günlük yazarı Mustafa Bey, 16. sayfada şöyle yazar:

“Gençliğim iki buçuk sene cephelerde, iki sene esarette geçti. Bu hâl de şimdiye kadar çektiklerime bir mükâfat. Ne günahım var Ya Rabbi. Bana böyle azap çektiriyorsun.”

Seydibeşir Esir Kampı hakkında birinci el kaynak fazla olmadığından günlük önem arz etmektedir. Günlüğün önemli bir kısmı İstiklal Harbi günlerine şahitliği anlatır.

ORJİNAL METİN

نیمه پیر ...
ستاره ...

۱۱

لطفاً ...
...
...

۱۷ ...
...
...

۱۷ ...
...
...

۸ ...
...
...

۲۶